

ПРОБЛЕМИ ТА ЧИННИКИ ІНІЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ І ПРОГРАМ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

І. Флис, к. т. н.

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Сучасне сільськогосподарське виробництво під впливом об'єктивних і суб'єктивних ризиків перебуває в умовах значної невизначеності. Одним із методів зменшення її негативного впливу вважаємо забезпечення максимально повного циклу виробництва (ПЦВ) в сільськогосподарських підприємствах (СГП), адже відомо, що борошно на ринку є дорожчим за зерно, а пастеризоване знежирене молоко – вартісніше від цільного. Для цього потрібні інноваційні проекти і програми (ПП) створення на матеріально-технічній та ресурсній базі сільськогосподарських підприємств виробничо-переробних комплексів (ВПК), тобто цілеспрямоване перетворення СГП в агропромислові підприємства (АПП).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові основи управління проектами розроблялись віддавна [1; 2]. Вагомий внесок у розвиток теоретичних основ управління проектами і програмами зробила когорта сучасних українських вчених [3–5]. Велика група науковців у галузі управління проектами і програмами (наприклад [6–8] та ін.) працює над застосуванням управлінського інструментарію для впровадження інноваційних проектів і програм у різних галузях виробництва та суспільної діяльності. Однак методологія управління процесами ініціалізації ПП для ефективного розвитку агропромислових підприємств в умовах невизначеності потребує досліджень.

Постановка завдання. У статті поставлено завдання проаналізувати проблеми та виявити чинники впливу на процеси ініціалізації інноваційних проектів і програм для забезпечення повного циклу виробництва в сучасних СГП завдяки створенню на їх матеріально-технічній та ресурсній базі виробничо-переробних комплексів, тобто агропромислових підприємств.

Виклад основного матеріалу. Кожен проект чи програма розпочинається з ідеї, виходячи з необхідності розв'язати насущну соціально-економічну проблему ($П_{СЕ}$) або задовольнити господарську чи комерційну (ринкову) потребу ($П_{ГК}$). На цей процес активно впливає певним чином проектне середовище $H_{ПС}$: як позитивно, так і негативно. Отже, ініціалізація проекту (програми) в умовах невизначеності (I_{III}) є функцією:

$$I_{III} = f(P_{CE}; P_{ГК}; H_{ПС}). \quad (1)$$

Щоб зрозуміти механізм зародження й розвитку ідеї проекту (програми), що виникає на доінвестиційній фазі життєвого циклу (назвемо цей частковий процес – ініціалізація ініціалізації (ІнІн)), тобто ще до втілення практичних кроків з

розробки плану і проектно-кошторисної документації вже за інвестиційної фази ІПП, необхідно виявити проблеми в перебігу часткового процесу ІІІІ та ті чинники, що його стримують або каталізують. Проаналізуємо проблеми в ініціалізації складних проектів і програм в умовах значної невизначеності на прикладі ініціалізації ІПП створення АПП.

1. Зародження (виникнення, генерування) ідеї проекту (програми).

Генераторами ідеї інноваційних проектів (програм) створення АПП можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, які безпосередньо в цьому зацікавлені та, як правило, будуть користувачами майбутнього продукту таких ІПП, наприклад керівництво аграрних чи харчових (переробних) підприємств, інвестори або органи державного управління на місцях. Відтак існує проблема в появі такого «генератора ідеї» на певній сільській території та його мотивації в цьому. Зародження ідеї проекту в процесах ініціалізації має надзвичайно важливе значення для його життєздатності, а мотивація в ініціюванні та впровадженні повинна бути домінантною. Без цього жоден проект не має майбутнього і може бути припинений у будь-який момент свого життєвого циклу.

2. Ідентифікація продукту проекту (програми), його привабливість та ефективність.

Продукт кожного проекту чи програми характерний своїми властивостями: кількісними і якісними [9]. Оскільки кожен проект (програма) є унікальними за своїм характером, тому й унікальними є й властивості їх продукту: як за своїми кількісними значеннями, так і за якісними наслідками використання. Проте властивості продукту ІПП чинять зворотний вплив на всі групи процесів управління ними [9], у тому числі на процеси ініціалізації, а найперше на ІІІІ.

Проблема полягає в об'єктивності та достовірності оцінки отримуваних з проектом (програмою) саме тих результатів, яких очікують усі зацікавлені сторони (учасники), ба навіть і в перевищенні їх. Отже, надзвичайно важливо для часткового процесу ІІІІ проектів (програм) створення АПП ідентифікувати всі їхні переваги і недоліки, можливі ризики та втрати. Для цього виконують проектний аналіз, під час якого розробляють концепцію проекту, виконують техніко-економічне обґрунтування (ТЕО) й бізнес-планування, готують незалежними експертами відповідні висновки за результатами оцінки (експертиза проекту через проектний аналіз) [10].

3. Ухвалення рішення про початок ініціалізації проекту (програми).

Прийняття рішення – це процес переходу від невизначеності до визначеності, під час якого проявляється феномен ризику [11]. Це стосується і прийняття рішення щодо початку часткового процесу ІІІІ проекту створення ВПК на базі СГП, як АПП повного циклу виробництва. Значна невизначеність викликає значну некомфортність, оцінити ступінь якої можливо через комплекс раціо/емоціо/інтуїціо [12]. Проте вважаємо, що лише позитивний результат ТЕО життєздатності АПП (тобто раціо) може дати старт процесу ініціалізації ІПП, що триває три стадії [9]: 1) означення кількісних і якісних властивостей продукту після наближеної ідентифікації ідеї та змісту інноваційного проекту (програми); 2) попередня кількісна оцінка властивостей продукту після уточнення концепції та

конфігурації ПП; 3) чітка кваліфікація очікуваних властивостей створюваного продукту, повне його розуміння та усвідомлення.

Чинниками впливу на частковий процес ІпІп вважаємо такі:

➤ чітку ідентифікованість властивостей продукту проекту (програми) для здійснення повного циклу виробництва в АПП ($ВП_{пмп}$), що задовольняє всіх зацікавлених осіб ПП;

➤ внутрішню переконаність особистості, яка відповідальна за прийняття рішення, в отриманні ефекту після впровадження ПП ($ПЕ_{пмп}$);

➤ наявність вільного капіталу або можливість отримання кредиту (залучення інвестицій) на прийнятних умовах ($КК_{пмп}$) у необхідному розмірі;

➤ компетентність, вмотивованість і волю (ділові якості) особистості, яка ухвалює рішення про початок ініціалізації проекту (програми) ($ЯО_{пмп}$).

Вплив цих чинників на ініціалізацію інноваційних проектів і програм, тобто розвиток ідеї ПП, представимо у функцію:

$$I_{пмп} = f(ВП_{пмп}; ПЕ_{пмп}; КК_{пмп}; ЯО_{пмп}). \quad (2)$$

Прирівнявши праві частини виразів (1) і (2), отримаємо:

$$f(П_{СЕ}; П_{ГК}; Н_{ПС}) = f(ВП_{пмп}; ПЕ_{пмп}; КК_{пмп}; ЯО_{пмп}). \quad (3)$$

Отже, нівелювання проблем у початку ініціалізації ПП створення агропромислових підприємств в умовах дії значних ризиків сільськогосподарського виробництва потребує одночасного сприятливого поєднання і комплексної взаємодії чинників, що зазначені у виразі (3).

Висновки. Врахування означених проблем та оцінка впливу чинників зародження процесів ініціалізації інноваційних проектів і програм розвитку агропромислових підприємств необхідні в розробленні методології та інструментарію для ефективного управління цими процесами.

Бібліографічний список

1. Taylor F. The Principles of Scientific Management / F. Taylor.
2. Армстронг М. Менеджмент: методи і прийоми / М. Армстронг. – К. : Знання-прес, 2006. – 876 с.
3. Ярошенко Ф. А. Управление инновационными проектами и программами на основе системы знаний Р2М : монография / Ярошенко Ф. А., Бушуев С. Д., Танака Х. – К. : Саммит-Книга, 2012. – 272 с.
4. Рыбак А. И. Анализ элементов мотивации и делегирования властных полномочий в среде проектной деятельности / А. И. Рыбак // Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету : збірник / під ред. д.т.н., проф. А. І. Рибак – Одеса : Міжнар. гуманіт. ун-т, 2008. – С. 4-13. – (Серія «Управління проектами та програмами», вип. 11).
5. Рач В. А. Управление проектами: практичні аспекти реалізації стратегій регіонального розвитку : навч. посіб. / В. А. Рач, О. В. Россошанська, О. М. Медведєва ; за ред. В. А. Рача. – К. : К. І. С., 2010. – 276 с.
6. Сидорчук О. Системний підхід до управління змістом та часом в інтегрованих проектах молочарства / О. Сидорчук, А. Тригуба, М. Рудинець // Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету : збірник / під ред. д.т.н., проф. А. І. Рибак. – Одеса : Міжнар. гуманіт. ун-т, 2008. – С. 24-27. – (Серія «Управління проектами та програмами», вип. 16).

7. Рак Ю. П. Управління проектами пожежогасіння віддалених зон території оптимізацією топологічних схем / Ю. П. Рак, О. Д. Синельников, Т. Ю. Рак // Комп'ютерні системи та мережі. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2008. – С. 97-101.
8. Кононенко И. В. Разработка метода анализа информации для выбора оптимальной методологии управления проектом / И. В. Кононенко, А. В. Харазий // Восточно-европейский журнал передовых технологий. – 2012. – № 1/13(55). – С. 4-7.
9. Флис И. М. Концептуальна модель ініціалізації інноваційних проектів виробничо-переробних комплексів / І. М. Флис // Вісник Національного технічного університету «ХПІ» : зб. наук. праць. – Харків : НТУ «ХПІ», 2014. – № 2 (1045). – С. 76-81. – (Серія «Стратегічне управління, управління портфелями, програмами та проектами»).
10. Рач В. А. Проектний аналіз : підручник / В. А. Рач, А. Ю. Борзенко-Мірошниченко. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. – 223 с.
11. Рач Д. В. Управління невизначеністю та ризиками в проекті: термінологічна основа / Д. В. Рач // Управління проектами та розвиток виробництва : зб. наук. Праць. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. – № 3 (47). – С. 146-164.
12. Рач В. А. «Небезпека/ризик/криза» як тріадна сутність процесів розвитку в сучасній економіці / В. А. Рач // Управління проектами та розвиток виробництва : зб. наук. праць. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. – № 1 (45). – С. 155-160.

Флис И. Проблемы та чинники ініціалізації інноваційних проектів і програм розвитку агропромислових підприємств в умовах невизначеності

У статті розглянуто основні проблеми в ініціалізації інноваційних проектів і програм для розвитку агропромислових підприємств в умовах дії значних ризиків сільськогосподарського та переробного виробництва. Виявлено та проаналізовано головні чинники впливу на зародження й розвиток процесів ініціалізації інноваційних проектів і програм на селі.

Ключові слова: інноваційний проект, ініціалізація, агропромислове підприємство, невизначеність.

Flys I. Problems and factors of the innovative projects and programs initialization of agricultural enterprises development under uncertainty

The paper considers the main problems of the initialization of innovative projects and programs for development of agricultural enterprises under conditions of significant risks of farming and processing industry. The major factors influencing the emergence and development the processes of innovative projects and programs initialization in rural areas have been identified and analyzed.

Key words: innovative project, initialization, agricultural enterprise, uncertainty.

Флис И. Проблемы и факторы инициализации инновационных проектов и программ развития агропромышленных предприятий в условиях неопределенности

В статье рассматриваются основные проблемы, касающиеся инициализации инновационных проектов и программ для развития агропромышленных предприятий в условиях действия значительных рисков сельскохозяйственного и перерабатывающего производства. Выявлены и проанализированы основные факторы влияния на зарождение и развитие процессов инициализации инновационных проектов и программ на селе.

Ключевые слова: инновационный проект, инициализация, агропромышленное предприятие, неопределенность.